

NACIONALINĖS MOKSLO PROGRAMOS „MODERNYBĖ LIETUVOJE“ PROJEKTO APIBENDRINTOS VERTINIMO IŠVADOS

Nacionalinės mokslo programos „Modernybė Lietuvoje“ projektas (toliau – Projektas) buvo pateiktas vertinti 8 Lietuvos ir užsienio ekspertams, atstovaujantiems skirtingoms mokslo kryptims (filosofijai, sociologijai, religijotyrai, filologijai, istorijai, antropologijai). Išsamias pastabas Projektui pateikė 5 ekspertai.

Ekspertai Projektą iš esmės įvertino teigiamai, pažymėdami, projekto tikslo – bandymo pažvelgti į visuomenės vystymosi procesus globaliame socialiniame, politiniame, ekonominiame ir kultūriniame kontekste skirtingais istoriniais periodais – svarbą. Teigiamai įvertinta ir būsimos programos paskirtis – paskatinti Lietuvos visuomenės savivoką. Pabrėžta, kad pozityviausia Lietuvos visuomenei Projekto siunčiama žinia – tai racionalios savivokos ir įsisąmonintos atsakomybės svarba, nes šiuo metu Lietuvoje itin svarbu stiprinti racionalią savivoką ir sąmoningą atsakomybę. Ekspertai pateikė diskusinių pastabų dėl *modernybės* sąvokos ir sampratos, siūlė svarstyti modernybės sąsajas su *sekuliarizacija, egalitarizmu ir industrializacija, demokratizacijos* procesais, *tradicinėmis formomis* bei išsamiau paaiškinti modernybės *daugiakryptiškumą*.

Nusakant programos paskirtį, pagrįstai pasiūlyta koreguoti numatomą jos rezultatų įtaką Lietuvos visuomenės raidai.

Visi ekspertai pritarė Projekto tikslo formulavimui. Projekte numatyta tyrimų chronologija vertinta skirtingai: vieni ekspertai siūlė praplėsti „ankstyvosios modernizacijos“ epochą, kiti – pradėti nuo Prancūzijos revoliucijos, t. y. laikytis istoriniuose tyrimuose dažniau taikomos chronologijos.

Vienas iš Projektą vertinusių ekspertų uždavinius siūlė formuluoti pagal modernybės laikotarpius (pvz., XIX a. pabaiga–XX a. pradžia, tarpukario laikotarpis, II pasaulinio karo laikotarpis, sovietinis laikotarpis, europinis laikotarpis), likusieji ekspertai uždavinių išskyrimo principui pastabų neturėjo, bet nurodė, juos esant gana abstrakčius ir konkretintinus. Ekspertai ypač pabrėžė lyginamosios perspektyvos, kuri išskirta aptariant tyrimų perspektyvumą, svarbą.

Nemažai konkrečių pasiūlymų pateikta Projekte pateiktoms programos įgyvendinimo priemonėms: jų formuluotes siūlyta pildyti ar tikslinti. Daugiausia siūlymų sulaukta dėl mokslo paradigmos raidos ir kaitos; meno, grožio ir bei kultūros sampratų pokyčių; religinės sferos tyrimų papildymo asmens vidinio pokyčio ir religinių institucijų vidinės modernizacijos aspektais; modernaus žmogaus radimosi tyrimų papildymo šiuolaikinių raštingumų, bendruomenės ir visuomenės santykių ugdymo procese aspektais. Pasiūlyta priemonėse minėti asmens teisių, laisvių ir orumo sampratų kaitos aspektą; įtraukti kolonizacijos ir postkolonijinės būklės tyrimus bei padaryti keletą kitų smulkesnių pataisymų. Dalis ekspertų pabrėžė, kad ypatingą dėmesį būtina atkreipti į pilietinės sferos formavimąsi, pliuralizmo ir forsutos (sovietinės) modernizacijos problemas, aktualija tampančią lietuviško tapatumo ir europinio identiteto sąveiką.

Dalis ekspertų atkreipė dėmesį, kad Projekto uždaviniai ir jų priemonės yra labai platūs.

Būta abejonių, ar programos įgyvendinimo laikotarpis (2015–2020 m.) nėra pernelyg trumpas.

Ekspertų nuomone, įgyvendinant programą, didesnę dėmesį reikėtų skirti tarptautiniam bendradarbiavimui, gal net suteikti galimybę programą įgyvendinti ir užsienio institucijoms. Atkreiptas dėmesys, kad vertingiausias įgyvendintos programos rezultatas – kompleksiški,

moksliškai pagrįsti ir diferencijuoti Lietuvos modernėjimo tyrimai, atskleisiantys esminius Lietuvos modernėjimo vyksmus ir modernizacijos eigoje susiklosčiusią visuomenę.

Programos rezultatų sklaidai siūlyta plačiau naudoti internetą: sukurti programos internetinį puslapį, kuriame būtų skelbiami tyrimų rezultatai, vyktų diskusijos.

Dėl Projekte numatytų programos vertinimo kriterijų, programai ir jos uždaviniams vykdyti reikalingų lėšų ir jų šaltinių bei duomenų apie programos stebėsenos ir atskaitomybės mechanizmą pastabų nepateikta.
